

Flaskevannets utvikling og status

Av Anette Æsøy

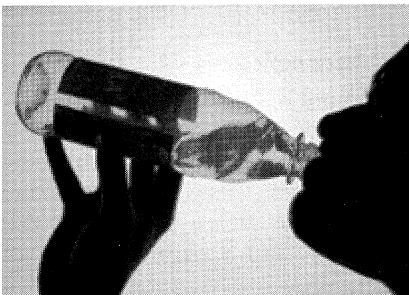
Forfatteren er seksjonssjef i Yara International

Innlegg på fagtreff 31.januar 2005

Sammendrag

Det er ingen grunn til å så tvil om at flaskevann har sin plass i det norske samfunn. Flaskevannet har blant annet bidratt til at vi drikker mer vann fordi det gjøres attraktivt og lettere tilgjengelig. Hensikten med dette innlegget er å belyse situasjonen med økende forbruk av flaskevann, og stille spørsmål om dette er basert på rent behov, eller om mye av forbruket skyldes at vi tror at vannet i springen er av dårlig kvalitet. En tung markedsføring av flaskevann har bl.a. fokusert på kvalitet, og VA-bransjen har verken midler til, eller ønske om å slå tilbake mot dette. Flaskevann er dyrt og har negative miljøkonsekvenser gjennom emballasje og transport. Vi ønsker derfor å mobilisere VA-bransjen til å slå et slag for den kvalitetsvaren vi får "gratis" i springen. Det handler om å gjøre springvannet mer attraktivt og lettere tilgjengelig, og det er allerede mange gode initiativ på gang.

Flaskevann i alle varianter

Det ville sannsynligvis gitt høye odds hvis noen for 10-15 år tilbake hadde sagt at det kan gjøres god butikk av å selge vann på flasker, kartonger og dunker i Norge. Men i dag finnes det mer enn 50 ulike varianter av flaskevann i butikken, mange ulike merker og volum fra 0.5 til 5 liter. En av nyhetene er vann på 3-literers papkartonger med tappekran i likhet med vinkartonger, og med en delikat innpakning som sannsynligvis bidrar godt til salgssuksessen. Vi importerer sågar vann fra Alpene, noe

som er vanskelig å forklare ut fra et fornuftmessige resonnement.

Det er trolig tre sentrale grunner til økt forbruk av flaskevann:

1. Sterk markedsføring av flaskevann med fokus på helse. Dette har skapt en trendy mote, særlig bland unge. Ved å drikke vann signaliserer man en sunn og frisk livsstil.
2. Vi tar med oss vaner fra utenlandsreiser. Vann på flaske betraktes som rent og er mer fristende.
3. Vi er mer bevisst på helseeffekter. Istedentfor sukkerholdig drikke kjøper vi vann.

Vannundersøkelse, hva er best, springvann eller kjøpevann

Vi gikk rundt og ga forskjellige folk en slurk av hver, uten at de visste hva som var hva. Her er svarene vi fikk.

Av Anne Lene Skåernes og Silje Thorsen

1. Ole Kristian – flaskevann.
2. Henrik – flaskevann.
3. Helge (leir sjef) – flaskevann.
4. Rodegeir – springvann.
5. Tor Odin – flaskevann.
6. Kine – flaskevann.
7. Lars Halvor – flaskevann.
8. Martin – springvann.
9. Heidi – springvann.
10. Anonym – flaskevann.
11. Andreas – springvann.
12. Lise – flaskevann.
13. Mikkeli – springvann.

Trenger vi flaskevann?

Det finnes mange gode argumenter både for og imot flaskevann.

Ja-argumenter: helse, smak og tilgjengelighet

Noen klipp fra internett viser at flaskevannet er godt å ha når vannet i springen er forurensset, ikke smaker godt, eller når man ganske enkelt ikke har lett tilgang til springvann.

Salget av flaskevann til himmels

**Etter at kloakklesningen i
Jordalsvatnet ble kjent, har
butikkene i området nærmest
vært utsolgt for flaskevann.**

Kilde: Dyrskuen.no 11.08.2004

Situasjoner hvor det ikke er anbefalt å drikke vann fra springen pga forurensning er sjeldne i Norge. Når slike situasjoner oppstår skyldes det i hovedsak brudd med påfølgende spyleing, eller innlekking av fremmedvann på drikkevannsledningen. Normalt skal desinfiseringsmetoder og sikring på vannverk sørge for at patogene mikroorganismer i vannkilden blir uskadeliggjort. Dette antas derfor ikke å være den største salgsdriveren for flaskevann.

Et mer utbredt problem er at vannet ikke smaker godt. Dette skyldes ofte humus, men kan også skyldes dårlig kvalitet på rør i husinstallasjoner som gir høyt metallinnhold og rust. En viktig grunn til at springvannet oppleves som mindre godt, er at temperaturen er for høy. Noen fyller i

Kilde: BT.no 15.10.2004

mugger og setter i kjøleskap, men de fleste finner det nok mer delikat og fristende å ta en duggfrisk flaske fra kjøleskapet.

Det største forbruket av flaskevann er sannsynligvis knyttet til utenomhuslige aktiviteter hvor springvann ikke er lett tilgjengelig, eller til at man er usikker på kvaliteten, enten man er på treningsstudio, spaserer i byen, er på biltur, spiser på restaurant, etc. Mange steder er toalettet det eneste sted man finner vann, og da gir det seg selv at man heller kjøper flaskevann.

Nei-argumenter: kostnader, kvalitet og miljø

Vi betaler dyrt for flaskevannet, men får ikke nødvendigvis bedre kvalitet. I tillegg medfører flaskevann en miljøbelastning knyttet både til transport og store mengder plast. Noen klipp fra internett illustrerer dette.

Flaskevann er dyrt og dårlig av Lillian Iversen, 16.07.2004

Det er dyrt å drikke flaskevann. Det kan koste mer enn 700 ganger mer enn tappe seg et glass alminnelig vann fra springen, skriver København-avisen Politiken.

Kilde: TV2.no

Hjemmetappet er best

Vannet i kranene hjemme på kjøkkenet kan i mange tilfeller være av langt bedre kvalitet enn dyrt og fancy kildevann på flaske. Av ALEXANDER NORDBY og GEIR OLSEN (foto)

Kilde: VG.no 14.09.2002

Flaskevann gir miljøproblemer

Verdens Naturfond (WWF) er bekymret over vær tørst etter flaskevann, og mener denne går hardt ut over både folks lommebok-er og miljøet.

I en uavhengig undersøkelse støttet av WWF, som har tittelen «Flaskevann: først et sosialt fenomen», konkluderes det med at drikkevann tappet på flaske i mange land ofte verken er tryggere eller sunnere enn vann fra kranen. Dette til tross for at prisen kan være over 1.000 ganger så høy.

Undersøkelsen viser at vann tappet på flaske sjeldent inneholder mer mineraler enn vann fra kran, uansett hva reklamen vil ha oss til å tro,

Hurtigvoksende industri
WWF peker på at flaskevann-indus-
trien vokser raskere enn noen annen drikkevare-industri, og nå omsetter for anslagsvis 200 mill-
arder kroner i året på verdensbasis.

Av de 89 milliarder literne med drikkevann som årlig tappes på flaske, drikkes nå en fjerdedel av flaskene i andre land enn der de ble produsert.

Bekymret for plast og transport
WWF er dypt bekymret over miljøskadene transporten av vannet fører til, og viser også til at det årlig brukes 1,5 millioner tonn plastikk til å produsere vannflasker.

Kilde: NRK.no 11.05.2001

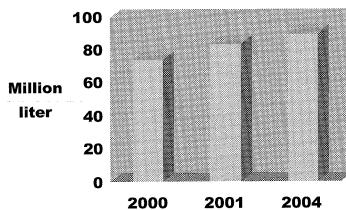
Kvalitetsrapporter fra norske vannverk viser at mer enn 98% av Norges befolkning har vann med helsemessig trygg kvalitet i springen (NVE, 2004). En annen sak er om dette er kjent for brukerne. Mange drikker flaskevann fordi de tror at vannet i springen ikke er trygt. Dette gjelder spesielt når man er borte fra hjemmet. For de fleste av oss er vannkvalitetsparametrene lite kjent, og de sier oss også lite. VA-bransjen oppfordres derfor til å formidle hva god vannkvalitet er i forhold til helse og velvære. Når flaskevannbransjen reklamerer med sunne mineraler, så kan det i verste fall være usunt.

Prisen på flaskevann i Norge varierer fra rundt 10 kr/l til over 50 kr/l. Til sammenligning er prisen på springvann 0.01-0.08 kr/l, noe som burde være god nok grunn til å velge springvann.

Vi kan ikke ilette VA-bransjen ansvar for uheldige miljøkonsekvenser knyttet til flaskevann, men bedre informasjon til brukerne om hvilken kvalitet de har i springen, vil trolig ha positive effekter.

Forbruk av flaskevann i Norge.

Forbruket av flaskevann øker år for år, til tross for at vi har en "gratis", kvalitetsvare i springen. Utviklingen i forbruk av flaskevann fra 2000 til 2004 er vist i figur 1. I 2004 kjøpte vi 90 millioner liter, eller rundt 20 liter per person. Den store økningen i forbruk skjer paradokslt nok samtidig som vannverkene produserer bedre kvalitet.

Figur 1: Forbruk av flaskevann i Norge.

Fortsatt er størstedelen av flaskevann kullsyreholdig (opp mot 80%), men den største økningen i forbruk finnes for vann uten bobler.

Det store spørsmålet er hvor stor andel av flaskevannet som like gjerne kunne vært springvann.

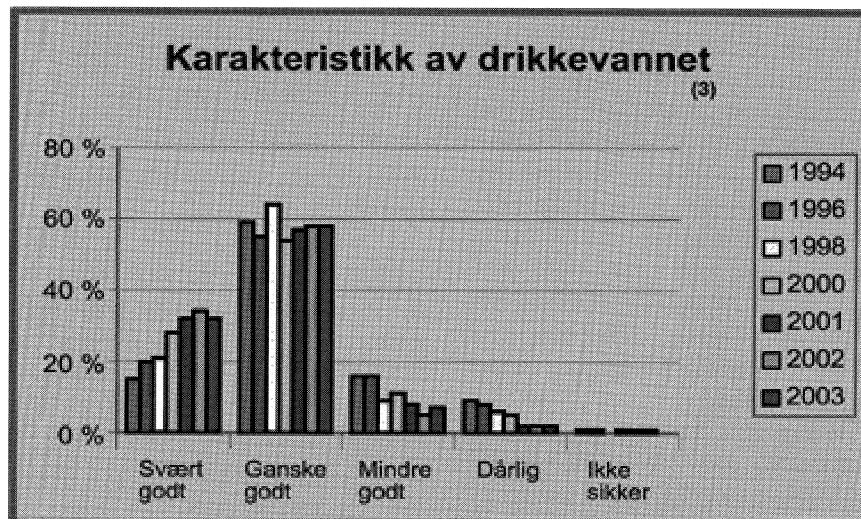
Hva sier brukerne ?

Bergen kommune har gjort brukerundersøkelser hvor de bl.a har spurta om hva brukerne mener om kvaliteten på springvannet, og hvordan de vurderer kvaliteten sammenlignet med flaskevann. Svarene er vist i figur 2 og 3. Undersøkelsen dekker tidsrommet 1994-2003 og viser at stadig flere mener at springvannet er svært godt, mens hoveddelen av de spurte (i underkant av 60%) mener at det er ganske godt. Undersøkelsen viser at bortimot 20% mener vannet er mindre godt eller dårlig, og denne gruppen vil naturlig nok foretrekke flaskevann.

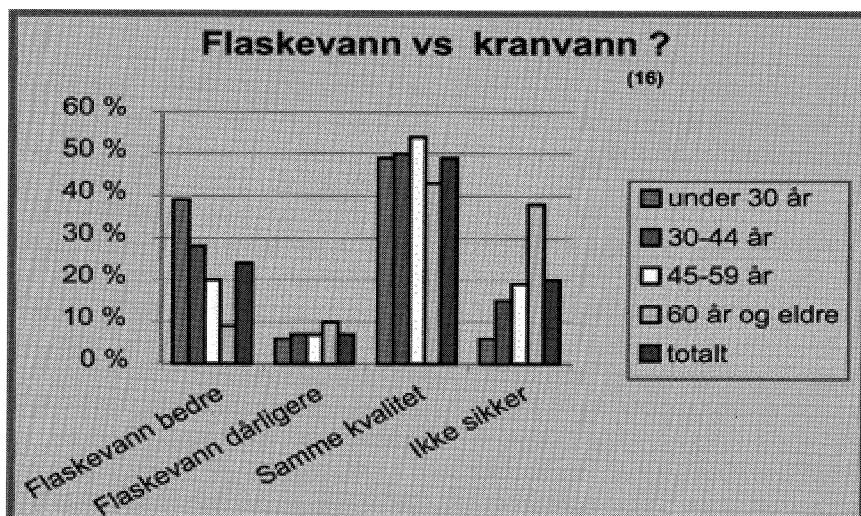
I vurderingen av springvann mot flaskevann er det interessant å se at det er flest yngre mennesker (< 30 år) som mener at flaskevann er best (hele 40%). Man kan bare spekulere på om

dette skyldes en mer sensitiv gane, eller om unge lettere lar seg påvirke av reklame som sier at kvaliteten på springvann ikke er bra. Andelen som

mener flaskevann er bedre er ca. 20%, noe som svarer godt til andelen som mener vannet i springen er mindre godt eller dårlig.

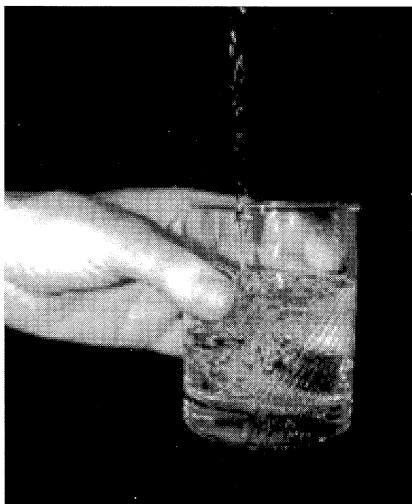

Figur 2. Brukerundersøkelse i Bergen. Kilde: Internett Bergen Kommune, Byutvikling vann og avløp, 03.07.2003

Figur 3. Brukerundersøkelse i Bergen. Kilde: Internett Bergen Kommune, Byutvikling vann og avløp, 03.07.2003

Hvordan utnytte en miljøvennlig, "gratis", kvalitetsvare bedre ?

I første omgang handler det kanskje om bedre informasjon ut til brukerne vedrørende vannkvalitet og helse. Målet må være å gjøre forbrukere mer bevisst på springvann som et godt alternativ, samt gjøre springvannet mer tilgjengelig for eksempel på arbeidsplasser, på skoler, i byer, på friluftsområder, osv. I tillegg handler det om å gjøre springvannet mer attraktivt, eksempelvis gjennom vannkjølesystemer.

I Frankrike ser man samme utvikling for forbruk av flaskevann som i Norge, og det er satt i gang kampanjer for å informere bedre om vannkvalitet og fordeler med drikkevannet i springen, som eksemplifisert ved klippet nedenfor.

Vil avvenne fra flaskevann

Franskmennene bør ikke kaste bort pengene sine på svinedyrt flaskevann, men heller hente vannet sitt i springen, mener vannverket i Paris.

Publisert 12.11.2004

Nå prydes byen av plakater som lovpriser vannkranens velsignelser. Plakatene viser flasker som ligner de trendy beholderne for det skeptikerne for lengst har døpt designervann, men etikettene på flaskene bærer betegnelsen Eau de Robinet.

Robinet er det franske ordet for vannkran.

Det står deg fritt å betale 100 ganger mer, heter det på en av disse plakatene. Ideelt for dem som bor i sjette etasje uten heis, heter det på en annen, mens en tredje spør hva som kan være mer miljøvennlig enn en vare som ikke trenger noen emballasje.

Kilde: NRK.no

Vi ser mange gode initiativer i norske kommuner, blant annet utdeling av drikkeflasker som skal fylles i springen, annonser og deltagelse på messer o.a. Et annet godt tiltak er kåringen av Norges beste drikkevann som skaper mye fokus rundt springvann og kvalitet.

Det blir spennende å følge med på utviklingen.

Litteratur

NVE (2004). Hydrologisk månedsoversikt juni og juli 2004.

flerfaglig rådgiverkompetanse

COWI AS er et av Norges ledende flerfaglige rådgivende ingeniørselskap med ca 550 medarbeidere i inn- og utland. COWI-gruppen totalt teller ca 3 400. Den norske kjernevirkosheten har hovedvekt på sektorene avfall og miljø, prosjektadministrasjon, samferdselsteknikk, tekniske installasjoner og byggrådgiving, vann og avløps-teknikk. Vi satser spesielt på å videreføre vakt over sterke posisjon innen helsebygg.

Cowi har mer enn 50 års erfaring med vann- og avløpsanlegg:

- n kommunale hoved-, rehabiliterings- og rammeplaner, utredninger
- n ledningsnett for vann og avløp
- n vannbehandlings- og avløpsrenseanlegg
- n miljø- og hydrogeologi, forurenset grunn
- n modellering og simulering
- n ROS-analyser, beredskapsplanlegging, kvalitetssystem

Ditt nærmeste COWI-kontor
www.cowi.no

COWI